

فقیه عاشق

عشق از نگاه امام خمینی (ره)

تألیف

عبدرضا برازش

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران، ۱۳۹۲

سرشاه: پرازش، علیرضا، ۱۳۳۲.

عنوان قرار دادی: دیوان، برگزیده شرح.

عنوان و نام پدیدآور: فقیه عاشق، عشق از نگاه امام خمینی (ره) / تألیف علیرضا پرازش.

مشخصات نشر: تهران: امیرکبیر، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۲۲۴ ص.

شابک: 978-964-00-1573-5

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

موضوع: خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران -- ۱۲۷۹-۱۳۶۸، دیوان، برگزیده -- نقد و تفسیر.

موضوع: عشق (دین).

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد.

شناسه افزودن خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران -- ۱۲۷۹-۱۳۶۸، دیوان، برگزیده -- شرح.

ردمبندی کنگره: ۱۳۹۲ ۹۰۸۱۶۱ د ۹۹ م ۸۰۲/۴ PIR

ردمبندی دیوبی: ۸۱۶/۱

شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۵۱۲۲۲

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۰-۱۵۷۳-۵

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران: خیابان جمهوری اسلامی، میدان استقلال، صندوق پستی: ۱۱۳۶۵-۴۱۹۱

فقیه عاشق / عشق از نگاه امام خمینی (ره)

© حق چاپ: ۱۳۹۲، مؤسسه انتشارات امیرکبیر www.amirkabir.net

نوبت چاپ: اول

مؤلف: علیرضا پرازش

آرایش اشعار و خط روی جلد: محمدرضا نبوی

طراح جلد: محمدرضا نبوی

حروف متن: میترا ۱۳

چاپ و صحافی و لیتوگرافی: چاپ و اژه پرداز اندیشه، تلفن: ۷۷۱۳۰۳۳۶

شمارگان: ۳۰۰۰

بها: ۱۵۰۰۰۰ ریال

دارای مجوز انتشار به شماره ۹۷۰ در تاریخ ۹۲/۸/۱۲ از مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)

همه حقوق محفوظ است. هر گونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، بدون اجازه کتبی، ممنوع است.

اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستند نویسی) ممنوع است.

و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

۱۳.....	پیشگفتار
۱۵.....	دیده‌های سنی زاده‌ی عشق است
۱۹.....	فصل اول: اهمیت و فضیلت عشق
۲۰.....	بخش ۱: عشق چیست
۲۱.....	الف: تعریف عشق
۲۲.....	ب: جز او و جز عشق هیچ نیست و غیر او همه سراب است
۲۴.....	ج: حکم فقط در امر فقط او و ستایش فقط برای او
۲۵.....	د: دادخواهی و یاری‌خواهی از او
۲۸.....	ه: عاشق فقط او را می‌خواهد
۳۰.....	و: یک راه، یک کوی و یک در
۳۱.....	ز: عاشق فقط به یاد اوست
۳۲.....	ح: سخن فقط سخن از دوست
۳۳.....	ط: عاشق، جز دیدار و وصل و جان‌دادن در راه دوست نمی‌داند
۳۴.....	بخش ۲: مقایسه با دیگر موارد باارزش و برتری عشق بر آن
۳۵.....	الف: همه چیز
۳۶.....	ب: چمن و گلزار
۳۷.....	ج: قامت سروقدان
۳۸.....	د: همه‌ی خوبان
۳۹.....	ه: مقام و پادشاهی
۴۰.....	و: سر و جان
۴۱.....	ز: شمس و قمر

- ح: حجاز، کعبه، صفا و مروه ۳۸
- ط: گفته‌های فیلسوف و صوفی و درویش و شیخ و دیگر ۳۹
- هوشمندان عالم ۳۹
- ی: حق ۳۹
- ک: عرفان و عارفان ۳۹
- ل: منازل اهل سلوک ۴۰
- م: دو جهان، دو عالم ۴۰
- ن: بهشت و کوثر ۴۲
- ق: عرش ۴۶
- جهان هستی، ملک شهود ۴۶
- ش ۳: امر به عشق و ورزی ۴۷
- بخش ۱: خواست عشق ۴۸
- ش ۴: نیکو، پند است و روز عشق، مبارک روز ۵۵
- عشق در راه همه‌گونه فداکاری و جان‌فشانی دارد ۵۷
- ب: عشق، در جهان قدسند ۵۹
- ج: تعبیری از اهمیت و فضیلت عشق ۶۰
- د: عشق، دیرینه است و دیرگه دست می‌آید ۶۴
- ه: هر کس را به آن راه پیمایان طریق عشق، اندک‌اند و نادر ۶۶
- و: دست ما کوتاه و خرما بر نهال ۶۹
- ز: جز عشق، هیچ چیز دیگری ارزش ندارد ۷۴
- ح: جز عشق، چیز دیگری نیست ۷۷
- فصل ۲: عشق چیست؟** ۷۹
- بخش ۱: عشق، همه چیز است ۸۰
- بخش ۲: عشق، همیشه بوده است، از ازل تا به ابد ۸۰
- بخش ۳: مشخصات عشق ۸۱
- بخش ۴: عشق، همگانی است ۸۹
- بخش ۵: منشأ جوشش عشق ۹۵
- بخش ۶: مترادفات عشق ۹۶
- بخش ۷: استفاده از تعبیر می و ساغر و مستی برای بیان عشق ۹۸
- بخش ۸: بریدن بندهای تعلقات ۱۰۶

فهرست ۷

بخش ۹: اظهار نیاز	۱۰۷
بخش ۱۰: طلب و خواست	۱۱۰
بخش ۱۱: یاد و ذکر	۱۱۴
بخش ۱۲: شناخت سلبی، ترک غیر	۱۱۶
بخش ۱۳: تلاش	۱۲۱
بخش ۱۴: رضایت و خرسندی	۱۲۳
بخش ۱۵: کوچ و هجرت	۱۲۴
بخش ۱۶: لقاء و دیدار	۱۳۲
بخش ۱۷: وصال	۱۴۰
بخش ۱۸: محو و فنا، عدم و نیستی	۱۵۰
الف: الف	۱۵۰
ب: ب	۱۵۲
پ: پ	۱۵۴
ت: ت	۱۵۵
ث: نیستی	۱۵۶
ج: عدم	۱۵۸
ز: سوختن	۱۵۹
ح: رفتن از هشیاری دروغ و رسیدن به هشیاری راستین	۱۶۱
ط: شکستن قید و بندها	۱۶۴
ی: بی خبری	۱۶۵
ک: دل بردن از غیر او و دورافکندن همه چیز از او	۱۶۶
ل: رابطه‌ی عشق و خود	۱۶۷
م: رابطه‌ی عشق و جان	۱۶۸
ن: رابطه‌ی عشق و سر	۱۶۸
ق: رابطه‌ی عشق و دل	۱۶۹
ر: رابطه‌ی عشق و هستی	۱۷۰
بخش ۱۹: جنون و دیوانگی	۱۹۲
بخش ۲۰: رندی و قلندری	۱۹۵
بخش ۲۱: شناخت و آگاهی	۱۹۸
بخش ۲۲: توجه مهربانانه‌ی معشوق به عاشق	۱۹۹
بخش ۲۳: شناخت عشق از طریق همنشینان	۲۰۴

- ۲۰۴..... الف: غم
- ۲۰۶..... ب: رنج، درد، بیماری، بلا و سختی
- ۲۰۹..... ج: آه و ناله
- ۲۱۱..... د: اشک
- ۲۱۱..... ه: جفای یار و جور رقیب
- ۲۱۲..... و: سوز
- ۲۱۵..... ز: شادی و شغف
- ۲۱۵..... ح: حیرت و سرگستگی
- ۲۱۶..... ط: رمز و راز
- ۲۱۶..... ی: شور و شوق، تب و تاب، بی‌قراری
- ۲۲۱..... ک: رسوایی
- ۲۲۳..... بخش ۳: عشق کیست؟
- ۲۲۳..... بخش ۴: عشق چیست؟
- ۲۲۵..... بخش ۵: عشق، جان پرور
- ۲۲۷..... بخش ۶: عشق، روان
- ۲۲۸..... بخش ۷: طیب غم
- ۲۲۹..... بخش ۸: لطف و مهربانی
- ۲۳۰..... بخش ۹: صاحب‌نظر، راهبر، کمال
- ۲۳۱..... بخش ۱۰: محرم راز
- ۲۳۱..... بخش ۱۱: یکتا، دارای هویتی رازلود، گنج پنهان و فراتر از توصیف
- ۲۳۱..... این و آن
- ۲۳۱..... بخش ۱۲: معشوق، در کمال ظاهر بودن، از چشم ناپدید شدن در حجاب
- ۲۳۲..... است
- ۲۳۶..... بخش ۱۳: وصف یار، همه‌جا هست
- ۲۳۷..... بخش ۱۴: شمس کامل، نور مطلق و منبع روشنایی
- ۲۳۷..... بخش ۱۵: صنم، بت، ایاز
- ۲۳۷..... بخش ۱۶: پیر
- ۲۴۵..... بخش ۱۷: شاه، سلطان، حاکم
- ۲۴۶..... بخش ۱۸: انبیاء
- ۲۴۶..... الف: نوح
- ۲۴۶..... ب: سلیمان

۴۷	ج: یوسف
۴۷	بخش ۱۶: پرنده‌ای بلندپرواز و دست‌نیافتنی
۴۸	بخش ۱۷: دوست، محبوب، یار، دلدار، دل‌آرا، دل‌فریب، دلربا
۵۰	بخش ۱۸: زیبایی معشوق
۶۰	بخش ۱۹: عطر یار
۶۳	بخش ۲۰: معشوق، اهل ناز است و غمزه و عشوه
۶۵	بخش ۲۱: معشوق، اهل جفاست
۶۹	فصل ۴: موانع راه عشق
۷۰	بخش ۱: کلیات (اصل وجود مانع و تعابیری مختلف در بیان آن)
۷۰	الف: حجاب
۷۲	ب: پرده
۷۲	ج: نقاب
۷۳	د: ...
۷۳	هـ: ...
۷۴	و: ...
۷۵	ز: ...
۷۵	ح: کربودن و ... غایبه‌ی آشکار عشق
۷۵	ط: کوربودن ... رخ‌خویش جهان
۷۷	بخش ۲: شیطان
۷۸	بخش ۳: رقیب و حسود
۷۸	بخش ۴: گناه و آلودگی
۸۰	بخش ۵: عدم آمادگی
۸۱	بخش ۶: جهل، غفلت و بی‌خبری
۸۳	بخش ۷: بطالت، بیهودگی و بوالهوسی
۸۱	بخش ۸: سکون و عافیت‌طلبی
۸۱	بخش ۹: اوهام
۸۱	بخش ۱۰: دنیا
۹۱	بخش ۱۱: زهد ریایی
۹۱	الف: ریا
۹۳	ب: سالوس
۹۴	ج: خرقة

۲۹۵	د: زهد
۲۹۷	ه: تزویر، حیل، نیرنگ
۲۹۸	بخش ۱۲: نام و جاه
۲۹۹	بخش ۱۳: دین و عبادات
۲۹۹	الف: هر طریقی جز طریق عشق
۳۰۱	ب: عبادات (حج و نماز، تسبیح و سجاده)
۳۰۴	ج: اصحاب کلیسا، کنیسه، آتشکده، دیر و بتخانه
۳۰۸	د: صوفی، درویش، قلندر و اهل خانقاه
۳۱۵	بخش ۱۴: تکیه کردن بر طاعات و عبادات
۳۱۷	بخش ۱۵: عقل و خرد و هوش
۳۱۷	الف: عقل
۳۲۱	ب: خرد
۳۲۱	ج: هوش
۳۲۲	د: هوش و هوشمندی
۳۲۴	بخش ۱۶: علم، عرفان
۳۲۴	الف: علم، دانش، سیر و عالم
۳۲۹	ب: کتاب و دیوار و
۳۳۱	ج: درس و مدرسه
۳۳۴	د: حکمت و فلسفه و
۳۳۷	ه: عرفان
۳۴۰	و: وعظ و خطابه و پند
۳۴۰	ز: ادیب، محقق، مرشد، مربی، هنر، شاعر و قاضی
۳۴۲	ح: اصطلاحات، الفاظ و معلومات موهوم
۳۴۳	بخش ۱۷: آخرت
۳۴۵	بخش ۱۸: اغیار
۳۴۷	بخش ۱۹: هستی
۳۴۸	بخش ۲۰: خود و خودیت
۳۴۹	الف: کوس «انا الحق»
۳۵۰	ب: نفس و جان
۳۵۱	ج: خویشتن
۳۵۲	د: خود

۳۵۴..... ه: خودبینی، خودخواهی، خودکامگی، خودپسندی

۳۵۵..... و: من و ما

۳۵۷..... ز: ادعا

۳۵۹..... فصل ۵: لوازم رسیدن به عشق

۳۶۰..... بخش ۱: اهلیت

۳۶۰..... بخش ۲: احساس نیاز، طلب و خواست از عمق وجود

۳۶۱..... بخش ۳: انتظار

۳۶۱..... بخش ۴: یاد و ذکر دوست نزد محرمان و عشق‌شناسان

۳۶۲..... بخش ۵: رازداری نزد نامحرمان

۳۶۳..... بخش ۶: بیداری

۳۶۳..... بخش ۷: آگاهی

۳۶۴..... بخش ۸: خدمت‌گزاری آستان عشق

۳۶۶..... بخش ۹: استقامت، استمرار و تداوم

۳۶۹..... بخش ۱۰: یاری‌رسانی از راهنما

۳۷۱..... بخش ۱۱: دور کردن موانع

۳۷۲..... بخش ۱۲: بی‌توجهی به عالم و هرچه در آن است

۳۷۷..... بخش ۱۳: از جان‌فروشی

۳۷۸..... بخش ۱۴: بیرون آمدن از خود و خودیت

۳۸۰..... بخش ۱۵: فنا

۳۸۴..... بخش ۱۶: سفر به نیستی

۳۸۵..... بخش ۱۷: رضایت، شغف و شادی

۳۸۷..... فصل ۶: حاصل عشق

۳۸۷..... بخش ۱: هرچه خواهی

..... بخش ۲: آگاهی

۳۹۰..... بخش ۳: بندگی

..... بخش ۴: صفا و نور

۳۹۲..... بخش ۵: رضایت و شادمانی و طرب

۳۹۵..... بخش ۶: ناملایمات

۳۹۷..... بخش ۷: بی‌نیازی، سرافرازی

۳۹۹..... بخش ۸: برطرف شدن بدی‌ها

۴۰۱..... بخش ۹: حل مشکلات

- بخش ۱۰: نجات و شفا ۴۰۳
- بخش ۱۱: نعمت جهان باقی ۴۰۴
- بخش ۱۲: بهره‌بردن از حاصل عمر ۴۰۵
- بخش ۱۳: رستن، رویش دوباره ۴۰۶
- بخش ۱۴: دیدار و وصال ۴۰۸
- بخش ۱۵: ندیدن غیر ۴۱۰
- بخش ۱۶: مستی و جنون و بی‌هوشی ۴۱۲
- بخش ۱۷: فنا ۴۱۴
- بخش ۱۸: بقاء بعد از فنا، حیات واقعی ۴۱۹

پیشگفتار

خمینی را جهانیان به انقلاب اسلامی ایران می‌شناسند؛ فقیهی که تحقق رسالت پیامبران الهی را در اجرای عبادات و مناسک فرموده محدود نمی‌کرد، بلکه اجرای وجوه اجتماعی دین را به دست می‌زدیک‌تر می‌دانست؛ و از آنجا که حکومت وقت را مانع از رسیدن دینمدارانه‌ی مردم می‌دید عزم خود را جزم کرد تا اصل را از سر راه مردمان این مرز و بوم بردارد و به دیگر مردمان نیز ارائه دهد.

خمینی را شاگردان تعدادی در حوزه‌ی قم و نجف، فقیهی نواندیش و پویا بودند که مدارج فقاہت سنتی را یک‌به‌یک پیموده و راه و رسم پرورانی فقیهانی ژرف‌نگر و تحول‌گرا را نیز نیک می‌دانند. اما این فقیه دست‌مدار و این انقلابی دینمدار دارای وجه دیگری نیز بود.

کتاب‌های «تعلیقات بر شرح فصوص الحکم و مکیات ائیس»، «شرح چهل حدیث»، «شرح دعای سحر» و «شرح حدیث عجل» عقل و جهل که در سال‌های آغازین دهه‌ی چهارم ردگی‌اش به نگارش درآمده بود همه رنگ و بوی عرفانی دارند؛ عرفانی آمیخته با عطر کلام معصومین علیهم‌السلام و نورگرفته از پرتو قرآن.

در آغازین روزهای ارتحال این عالم ربانی غزلی به گوش شیفتگان آن یار سفر کرده رسید که وجهی دیگر و لایه‌ای لطیف‌تر از وجود او را برای آنان که خمینی را فقط در قامت

رهبری و مرجعیت دینی دیده بودند آشکار کرد.

آری؛ خمینی شاعر بود، شاعری عاشق.

بعد از آنکه دیوان کامل غزلیات و رباعیاتش عرضه شد گوهرشناسان انگشت حسرت به دندان گزیدند که عجب گوهری را از دست داده‌اند، دین‌شناسی عارف و فقیهی عاشق، که قالب شعر و غزل را برای نمایش مکنونات قلبی‌اش مناسب‌ترین دیده و به این منظور در خلوت خود رازونیزهای عاشقانه‌اش را در قالبی آهنگین ادا کرده و هر از گاهی برخی از آن‌ها در حاشیه‌ی روزنامه یا برگه‌ی کوچکی به زنجیر نگارش بند کرده است.

در خاتمه، بیزاری خود را از تمام راه‌های دیگر - به‌جز عشق - برای رسیدن به حقیقت اذعان خواهم کرد. خمینی در عشق، عمیق‌تر از عرفان و در عرفان کارگشته‌تر از جنبه‌های دیگر بود.

ثبت و ضبط این باب، راز و نیازهای عاشقانه مدیون سرکار خانم فاطمه طباطبائی است و الا بقدری که با سیر چندباره در این اشعار به این حقیقت اذعان خواهم کرد که خمینی در عشق، عمیق‌تر از عرفان و در عرفان کارگشته‌تر از جنبه‌های دیگر بود.

خمینی، مدارج علمی و فقه‌ت و مدیریت و حتی عرفانی را به‌عنوان معبری برای رسیدن به عشق معنوی شناخته و نه ایستگاه پایانی و نه حتی معبری شایسته برای رسیدن به سطوح خدا.

از منظر او رسیدن به معبود، منحصر به عشق و رسیدن و عاشقانه‌زیستن بود و علم و درس و فقه و سیاست را جزای این نردبانی برای وصول به آن نمی‌دید.

این شما و این شناخت عشق و شناخت خمینی، فقط با بهره‌گیری از اشعار عاشقانه‌ی او.

علیرضا برازش

پاییز ۹۲